

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувачка кафедри
д. е. н. Лоханова Н. О. _____
(підпис)
“ ” _____ 20_р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг»
(назва освітньої програми)

на тему: «Облік і контроль кредиторської заборгованості: теорія та практика
(на прикладі ТОВ «АКМЕГА»)»

Виконавець:

студентка факультету менеджменту, обліку
та інформаційних технологій, 4 курсу, 41
групи

Тішанська Маргарита Олександрівна
(прізвище, ім'я, по-батькові) (підпис)

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Сиротенко Наталія Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по-батькові) (підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАННОСТІ.....	5
1.1. Визначення, класифікація та оцінка кредиторської заборгованості.....	5
1.2. Облік кредиторської заборгованості.....	13
1.3. Програмне забезпечення для обліку кредиторської заборгованості.....	17
1.4. Дискусійні питання обліку кредиторської заборгованості.....	23
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАННОСТІ У ТОВ «АКМЕГА».....	26
2.1. Загальна економічна характеристика ТОВ «АКМЕГА».....	26
2.2. Методика обліку кредиторської заборгованості у ТОВ «АКМЕГА»...	33
2.3. Напрями удосконалення системи обліку кредиторської заборгованості у ТОВ «АКМЕГА».....	40
РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАННОСТІ.....	43
3.1. Система контролю кредиторської заборгованості.....	43
3.2. Контроль кредиторської заборгованості у ТОВ «АКМЕГА».....	47
3.3. Напрями удосконалення контролю кредиторської заборгованості	49
3.4. Аналіз кредиторської заборгованості	52
ВИСНОВКИ.....	63

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Актуальність теми. Успішне функціонування будь-якого підприємства багато в чому залежить від ефективного управління грошовими потоками та фінансовими ресурсами. Важливим елементом цього процесу є належний облік і контроль кредиторської заборгованості — зобов'язань суб'єкта господарювання перед контрагентами за отримані товари, роботи та послуги. Відсутність належного контролю над кредиторськими боргами може призвести до порушення платіжної дисципліни, нарахування штрафних санкцій, погіршення ділових взаємовідносин та становити загрозу для фінансової стабільності підприємства. Тому питання створення дієвої системи обліку та контролю кредиторської заборгованості набуває неабиякої актуальності для забезпечення прозорості фінансових операцій, оптимізації грошових потоків і сталого розвитку суб'єкта господарювання.

Проблематика обліку і контролю кредиторської заборгованості завжди перебувала у фокусі уваги науковців та практиків. Зокрема, вчені-економісти Бутинець Ф. Ф., Калюга Є. В., Максимова В. Ф. наголошували на важливості своєчасного та достовірного відображення кредиторських боргів як запоруки фінансової стійкості підприємства. Крім того, як зазначають Бурченков О. В., Петренко Н. І., Ярова В. В., належний контроль за станом кредиторської заборгованості є невід'ємним елементом системи управління суб'єктом господарювання. Проте, динамічний розвиток інформаційних технологій, оновлення законодавчого поля, зміни методичних підходів зумовлюють необхідність постійного вдосконалення відповідних облікових та контрольних процедур.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретичних засад та практичних аспектів обліку і контролю кредиторської заборгованості, а також обґрунтування напрямів удосконалення цих процесів на підприємстві ТОВ «АКМЕГА».

Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань:

— дослідити визначення, класифікацію та методику оцінки кредиторської заборгованості;

- розглянути особливості кредиторської заборгованості;
- ознайомитися з питанням автоматизації обліку кредиторської заборгованості та дискусійні питання;
- вивчити методику обліку кредиторської заборгованості на прикладі ТОВ «АКМЕГА»;
- розглянути напрями вдосконалення обліку у ТОВ «АКМЕГА»;
- дослідити теоретичні аспекти контролю кредиторської заборгованості;
- розглянути контроль заборгованості на прикладі ТОВ «АКМЕГА»;
- проаналізувати основні показники кредиторської заборгованості;
- визначити напрями вдосконалення контролю у ТОВ «АКМЕГА».

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процеси обліку та контролю кредиторської заборгованості на підприємстві. Предметом дослідження виступають теоретико-методичні засади та практичні аспекти організації і системи обліку і контролю кредиторських зобов'язань суб'єкта господарювання.

Методи дослідження. У роботі використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: аналіз і синтез, індукцію та дедукцію — для дослідження теоретичних основ обліку та контролю; горизонтальний та вертикальний аналіз — для вивчення динаміки і структури кредиторської заборгованості; графічний метод — для наочного представлення результатів аналізу та ін.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну основу роботи становлять законодавчі та нормативні акти у сфері бухгалтерського обліку і контролю, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали періодичних видань, ресурси мережі Інтернет. Для вивчення практичних питань використано установчі документи, облікову політику, фінансову звітність, дані синтетичного та аналітичного обліку ТОВ «АКМЕГА».

ВИСНОВКИ

За результатами виконаної роботи можна зробити наступні висновки:

1. У ході дослідження сутності кредиторської заборгованості було виявлено, що кредиторська заборгованість — це зобов'язання підприємства перед іншими юридичними та фізичними особами, що виникають внаслідок минулих операцій і погашення яких призведе до зменшення ресурсів підприємства. Класифікація кредиторської заборгованості може здійснюватися за термінами погашення (поточна і довгострокова), метою виникнення (за товари, роботи, послуги, перед бюджетом, працівниками тощо) та валютою зобов'язань. Первісно кредиторська заборгованість оцінюється за справедливою вартістю отриманих товарів/послуг або за теперішньою вартістю майбутніх грошових потоків для погашення. Надалі здійснюється оцінка за амортизованою собівартістю із застосуванням ефективної ставки відсотка згідно з МСФЗ.

2. Кредиторська заборгованість має такі ключові особливості: безоплатність користування, чіткі строки погашення згідно договорів, без гарантій, роль у забезпеченні безперервності операційного циклу та підтриманні ліквідності підприємства як своєрідного «фінансового буферу», вплив на податкові зобов'язання з податку на прибуток через коригування витрат, можливість слугувати індикатором надійності контрагентів. З облікової точки зору, кредиторська заборгованість відображається на рахунках класу 6 "Поточні зобов'язання" і деталізується за видами заборгованості (постачальникам, бюджету, працівникам тощо) та контрагентами. Своєчасна ідентифікація, визнання та оцінка кредиторської заборгованості забезпечує достовірне відображення зобов'язань у фінансовій звітності підприємства. Ураховуючи ці специфічні риси, своєчасний моніторинг та ефективне управління кредиторською заборгованістю є критично важливим для забезпечення стабільного фінансового стану та безперебійної діяльності підприємства.

3. Зі стрімким розвитком інформаційних технологій питання автоматизації облікових процесів стає все більш актуальним для сучасних компаній. Облік

кредиторської заборгованості не є винятком і може бути значно спрощений та прискорений за допомогою спеціалізованих програмних рішень. Автоматизовані системи обліку кредиторської заборгованості передбачають використання комп'ютерного програмного забезпечення, яке управляє всім циклом обліку кредиторської заборгованості, від первинної реєстрації договірних зобов'язань до підготовки звітності. Такий підхід значно підвищує оперативність обробки даних, знижує ризик помилок у розрахунках, полегшує процес моніторингу та аналізу заборгованості. Процес автоматизації обліку кредиторської заборгованості передбачає формування первинних документів в електронному вигляді, використання електронного документообігу, ведення аналітичного обліку заборгованості за різними параметрами, автоматизований контроль термінів погашення, формування звітності та інтеграцію з іншими модулями бухгалтерської програми. Сучасні бухгалтерські інформаційні системи надають широкий набір інструментів для повної автоматизації обліку кредиторської заборгованості, включаючи аналітичний облік, контроль термінів, резерви під безнадійні борги, облік операцій по рахунках дебіторів, підготовку документів для оплати, регуляторну звітність, інструменти ABC- та XYZ-аналізу заборгованості, розрахунок фінансових показників. Впровадження програмних рішень для автоматизації бухгалтерського обліку є перспективним напрямком підвищення ефективності роботи облікового персоналу, оптимізації процесу контролю та аналізу кредиторської заборгованості та забезпечення фінансової стійкості підприємства. Повна автоматизація можлива лише за умови створення інтегрованої інформаційної системи для безперервного обміну даними між усіма програмними продуктами компанії.

4. Належний облік кредиторської заборгованості є вкрай важливим для фінансової стабільності підприємства. Основні проблеми - відсутність чіткої класифікації видів заборгованості, необхідність удосконалення обліку, питання довгострокової заборгованості та резервів сумнівних боргів. Для вдосконалення обліку потрібно розширювати коло контрагентів, контролювати їх платоспроможність, створювати резерви, встановлювати ліміти заборгованості,

проводити ревізії та інвентаризацію. Це забезпечить достовірні дані для управлінських рішень щодо оптимізації розрахунків.

5. У ТОВ «АКМЕГА» розроблена чітка методика обліку кредиторської заборгованості відповідно до вимог законодавства. Для обліку різних видів заборгованості використовуються рахунки класу 6 «Поточні зобов'язання» з деталізацією за субрахунками та аналітичними рахунками у розрізі контрагентів, договорів, термінів оплати. Первинними документами є рахунки-фактури, акти виконаних робіт, податкові накладні. Облік ведеться в спеціалізованій програмі «BAS: Бухгалтерія», формуються оборотно-сальдові відомості. Для імпорту відображаються курсові різниці, митна вартість, мито, ПДВ. Ведеться аналітичний облік податкових зобов'язань. Впроваджена системна методика із застосуванням необхідної документації та процедур контролю забезпечує достовірне відображення кредиторської заборгованості у звітності та ефективне управління грошовими потоками підприємства.

6. Для вдосконалення обліку та контролю кредиторської заборгованості пропонується комплексний підхід: автоматизація моніторингу й сповіщень про платежі, розробка регламентів з авансів, лімітів, відстрочок та штрафів, впровадження електронного документообігу та хмарних сервісів для звірки з контрагентами, використання факторингу й банківських гарантій, перегляд співпраці з ненадійними партнерами, розширення аналітичного обліку за термінами та територіями, організація внутрішнього аудиту операцій, навчання персоналу. Комплексна реалізація цих заходів дозволить підвищити достовірність даних, мінімізувати ризики, покращити облік заборгованості та ефективність управління фінансовими потоками.

7. Ефективний контроль кредиторської заборгованості дозволяє забезпечити своєчасне виконання зобов'язань перед партнерами, захистити ділову репутацію та уникнути штрафних санкцій. Українські науковці наголошують на необхідності контролю для підтримання оптимального рівня заборгованості, мінімізації ризиків фінансової кризи та неплатоспроможності, узгодження із загальною фінансовою стратегією підприємства. Ключовими аспектами

ефективного контролю кредиторської заборгованості є ретельний моніторинг строків погашення для уникнення прострочених платежів, регулярний аналіз структури заборгованості задля виявлення потенційних ризиків, встановлення чітких внутрішніх процедур та розподіл відповідальності. Контроль має базуватися на безперебійному потоці та обміні відповідними документами між підрозділами. Важливо також оцінювати показники оборотності заборгованості та її вплив на фінансовий стан. Контроль кредиторської заборгованості є невід'ємною складовою загальної стратегії управління оборотним капіталом та фінансами, спрямованою на забезпечення платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості підприємства.

8. Ключовим напрямком є контроль кредиторської заборгованості — зобов'язань перед постачальниками та іншими контрагентами. Підприємство застосовує комплексний підхід, який включає: чіткий облік типів заборгованості, аналітичний облік у розрізі постачальників, систему попереджень про терміни оплати, щорічну інвентаризацію розрахунків, збалансований підхід до погашення зобов'язань та використання заборгованості як джерела фінансування, диференційований підхід до різних видів заборгованості, централізоване управління через фінансовий відділ, взаємний залік боргів, знижки для стимулювання своєчасної оплати, факторинг дебіторської заборгованості та можливість передачі функцій обліку та контролю спеціалізованим компаніям. Незважаючи на недоліки, завдяки комплексному підходу досягається баланс між підтримкою платоспроможності, збереженням партнерських відносин та ефективним використанням фінансів. Проте керівництву варто постійно вдосконалювати систему контролю для мінімізації ризиків та підвищення ефективності.

9. ТОВ «АКМЕГА» стикається з низкою проблем в управлінні кредиторською заборгованістю, серед яких: стрімке нарощування загальної суми кредиторської заборгованості, особливо перед постачальниками та бюджетом, що створює ризики погіршення ліквідності та платоспроможності; надмірне використання кредиторської заборгованості як джерела фінансування обороту; низькі показники абсолютної ліквідності, незважаючи на поступове поліпшення швидкої та загальної ліквідності; непоодинокі випадки виникнення простроченої

заборгованості, що може призвести до штрафних санкцій та судових позовів; проблеми з оперативним контролем та узгодженням заборгованості через велику кількість контрагентів, недостатній штат фінансового відділу та централізацію процесів управління; певні недоліки в системі документального оформлення операцій та інвентаризації розрахунків. Отже, підприємству необхідно комплексно вдосконалювати систему управління кредиторською заборгованістю для мінімізації ризиків та підвищення ефективності фінансових процесів.

10. Напрями вдосконалення контролю кредиторської заборгованості у ТОВ «АКМЕГА» включають впровадження автоматизованої системи обліку та контролю, розробку чітких внутрішніх процедур і політик управління заборгованістю, регулярний моніторинг показників оборотності та термінів погашення боргів, диверсифікацію джерел фінансування та оптимізацію структури заборгованості, налагодження ефективної комунікації з кредиторами, впровадження КРІ та системи мотивації персоналу, використання сучасних методів аналізу та прогнозування грошових потоків, інтеграцію в систему ризик-менеджменту, а також безперервне вдосконалення процесів за циклом «планувати-виконувати-перевіряти-коригувати», вивчення кращих практик, забезпечення гнучкості та адаптивності системи.

11. Ефективне управління кредиторською заборгованістю є важливим аспектом забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства. Аналіз динаміки поточних зобов'язань ТОВ «АКМЕГА» у 2021-2023 роках виявив стрімке зростання їх обсягів. Якщо у 2021 році загальна сума становила 51 532,9 тис. грн, то у 2022 році вона зросла на 37,7% до 70 946 тис. грн, а у 2023 році - ще на 59,8% до 113 493,1 тис. грн. Така тенденція, з одного боку, може свідчити про ефективне використання активів для нарощування ринкової присутності та обсягів продажів. Проте, з іншого боку, диспропорція між зростанням зобов'язань та активів створює ризики для платоспроможності в майбутньому. Найбільший приріст спостерігався у заборгованості за товари, роботи, послуги - з 28,1% у 2021 році до 41,2% у 2023 році, та розрахунками з бюджетом - з 3,7% до 13,4% відповідно. Для підтримання фінансової стабільності ТОВ «АКМЕГА» необхідно ретельно

контролювати структуру та динаміку кредиторської заборгованості, оптимізувати розрахунки з контрагентами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акіншина О.В., Плотніченко І.Б. Модель внутрішнього обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2017. № 56. С. 3-8.
2. Бандурка О.М., Коробов М.Я., Орлов П.І. Фінансова діяльність підприємств : навч. посіб. Київ : Либідь, 2008. 312 с.
3. Білик М. Д. Фінанси підприємств: проблеми і перспективи: монографія. Київ: ТОВ «ПанТот», 2012. 336 с
4. Бланк І. А. Словник-довідник фінансового менеджменту. Київ: Ніка-Центр, Ельга, 1998. 480 с.
5. Бланк И. А. Управління фінансовими ресурсами підприємства. Київ : Ельга, 2011. 574 с.
6. Бурлан С. А., Валентова Ю. В. Облікові аспекти управління кредиторською заборгованістю підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 1.
7. Бутинець. Ф.Ф., Виговська Н.Г., Малюга Н.М. Контроль і ревізія : підручник . Житомир : Рута, 2002. 544 с.
8. Бухгалтерські програми українського виробництва | A4 Company. *A4 Company*. URL: <https://a4.com.ua/buhgalterski-programi-ukrainskogo-virobnitstva/>. (дата звернення 10.05.2024).
9. Власова І. О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами : автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Київ, 2005. 25 с.
10. Ганусич В.О., Лоя М.І. Вдосконалення обліку поточних зобов'язань. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2015. № 1. С. 238-241.
11. Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами. Київ : Лібра, 2004. 880 с.

12. Гончарук Р. П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів. *Вісник ЖДТУ. Серія: економічні науки*. 2012. № 1 (59). Ч.1 С. 48–51.
13. Жердєва Л. І., Гевлич Л. Л. Аналіз кредиторської заборгованості в рамках управління зобов'язаннями. *Вісник СНТ*. 2016. Т. 1. № 8. С. 164–168.
14. Ізмайлова Н.В. Стан та тенденції дебіторської та кредиторської заборгованості: макроекономічний аспект. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 4. С. 12-18.
15. Калінеску Т. В., Павленко І. В. Вдосконалення обліку та аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємствах. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 26. С. 369–377.
16. Кирилов О. Методика бухгалтерського обліку і фінансової звітності зобов'язань підприємства. *Молодий вчений*. 2019. № 1(65). С. 465–468.
17. Ковалев В. В. Финансовый менеджмент: теория и практика. 2-те вид. Можайск : Проспект, 2007. 1024 с.
18. Коновалова К. Т., Макарова А. С. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 34. С. 181–184.
19. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ : КНЕУ. 2017. 360 с.
20. Любар О. О. Удосконалення обліково-інформаційного забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 5
21. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051#Text. (дата звернення 10.05.2024).
22. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_004#Text. (дата звернення 10.05.2024).

23. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text. (дата звернення 10.05.2024).
24. Міжнародний стандарт фінансової звітності 15 «Дохід від договорів з клієнтами». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-15_ukr-compressed.pdf. (дата звернення 10.05.2024).
25. Міжнародний стандарт фінансової звітності 16 «Оренда». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS16-ukr_AH-compressed-1.pdf. (дата звернення 10.05.2024).
26. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ, МСФЗ для МСП, включаючи МСБО та тлумачення КТМФЗ, ПКТ). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text. (дата звернення 10.05.2024).
27. Москалюк Г. О. Система внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості: напрями удосконалення і розвитку. *Ефективна економіка*. 2013. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1899>. (дата звернення 10.05.2024).
28. Плаксієнко В., Черненко К. Електронний (безпаперовий) документообіг. Електронний цифровий підпис. *Economics. Management. Innovations*. 2019. Вип. № 1 (24). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2019_1_9 (дата звернення 10.05.2024).
29. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17>. (дата звернення 10.05.2024).
30. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» : Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>. (дата звернення 10.05.2024).
31. Склярук, І. П., & Гузей, Н. С. Удосконалення обліку та управління кредиторською заборгованістю підприємства в умовах нестабільності. *Підприємництво і торгівля*. 2022. № 33. С. 71–79.

32. Ступницька Т.М., Маркова Т.Д., Бамбуляк І.М., Кулік Н.М. Кредиторська заборгованість підприємства: оцінка та механізми управління. *Економіка харчової промисловості*. 2018. № 4 (10). С. 66–78.
33. Сурніна К.С. Зобов'язання і кредиторська заборгованість, проблеми термінології і класифікації. *Економіка: проблеми теорії та практики: міжвузівський зб. наук. праць ДНУ*. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. Вип. 42. С. 56-61.
34. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2004. 560 с.
35. Фінанси підприємств : підручник / ред. А. М. Поддєрьогіна. 3-тє вид. Київ : КНЕУ, 2000. 460 с.
36. Фінансовий облік : навч. посіб. / В. М. Краєвський та ін. Ірпінь : Держ. податк. ун-т, 2022. 616 с.
37. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. (дата звернення 10.05.2024).
38. Чебанова Н. В., Василенко Ю. А. Бухгалтерський фінансовий учет: посібник. Київ : Академія, 2003. 679 с.
39. Ярмач О. В., Прокудін К. О. Управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 11/2. С. 28–31.
40. 14 Ways to Improve the Accounts Payable Process. Outsourced Accounting for Service Businesses and Nonprofits. URL: <https://www.growthforce.com/blog/14-ways-to-improve-the-accounts-payable-process>. (дата звернення 10.05.2024).